

NŐKIAPJA

39 • 2024. SZEPTEMBER 25.

ÁRA: 619 FT

3,37 € • 320 DIN • 12,3 LEI

**PÉNZRŐL
ŐSZINTÉN
HOGYAN KÖLT
AZ IDŐSEBB,
HOGYAN
A FIATALABB
GENERÁCIÓ?**

**15 FONTOS
TUDNIVALÓ
A FELNŐTTKORI
OLTÁSOKRÓL**

SEGÍTSÜNK JÓL

A GYEREKEINKNEK!

**MUSZÁJ MINDENRE
BÓLOGATNUNK?**

**CSEKE ESZTER
ÉS S. TAKÁCS
ANDRÁS**

**SZÍNEK, ÍZEK, ILLATOK
- ITTHON ÉS BALIN**

címlapon

*CSEKE ESZTER ÉS
S. TAKÁCS ANDRÁS*

OTTHON LENNI AZ ÚTON

AZ IDÉN TIZENÖT ÉVES ON THE SPOT DOKUMENTUMFILMEI AZÉRT JÁRJÁK A VILÁGOT, HOGY GYÖNYÖRŰ ÉS ELGONDOLKODTATÓ TÖRTÉNETEKET MESÉLJENEK EL NEKÜNK. AZ UTÓBBI ÉVEKBEN MÁR KÉT GYERMEKÜK IS VELÜK UTAZIK, A KALANDOK KÖZÖTT PEDIG NAGYMAROS ÉS INDONÉZIA FELVÁLTVA JELENTI NEKIK A BÁZIST.

Egy forró augusztusi napon beszélgetünk Eszterrel és Andrással az online térben. Ők másnap indulnak Balira, én épp visszaértem onnan, és a szigetről szóló, az RTL+ streaming szolgáltatón futó legújabb On the Spot évaddal hangozódtam az interjúra.

Eszter: Jó volt Balin?

Ki az, aki erre azt mondja, hogy nem?

András: Vannak párok, akik úgy jönnek haza, hogy elválnak. Mondják a szigetre azt is, hogy „break up island” (szakítás sziget – a szerk.), nem csak azt, hogy „love island”.

Eszter: Állítólag Bali kihozza az emberekből az igazi énjüket, a valódi érzéseiket.

Most hol vagytok egyébként? Gyanús a háttér...

András: Egy szereplőnk szigetén, az Indiai-óceán közepén. Az új évadot forgatjuk. Hatodik éve dolgozunk ezen a projekten, mélyeszántó sorozat lesz, jövő májusban készül el. Ennél többet egyelőre nem mondhatunk.

Én pedig azt hittem, hogy Nagymarosról fogtok bejelentkezni, hatalmas pakolás közepette. Milyen hangulatban szokott telni, amikor készültök vissza Balira? Kicsit melankolikus, vagy inkább a boldog izgatottság jellemző rátok ilyenkor?

Eszter: Ez is, az is. Fáj a szívünk elmenni, aztán amikor a levegőben vagyunk, már örülünk annak a helynek, ahova éppen megérkezünk. Baliról is mindig szomorú dolog elindulni, de aztán iszonyú jó megérkezni Nagymarosra.

András: Én kicsit másképp vagyok ezzel. A gyerekeket követem le, akik három-négy külföldi hónap után elkezdnek hiányolni mindent, ami Magyarország, és mesélni kell nekik arról, mi hol van a kertünkben, és meg kell beszélnünk, hogy mi várja őket otthon. Aztán egy-másfél

„Mindig is a magyar színek, szagok, ízek, gesztusok, szófordulatok fogják az otthonosság érzését leginkább megadni nekünk.”

hónap után elkezdik hiányolni Balit. Egész évben a szigeten vagyunk, a gyerekek ott járnak iskolába, óvodába (Mózes nyolc-, Kála hároméves – a szerk.). Magyarországra nyáron és karácsonykor megyünk haza néhány hétre.

Most már negyedik éve éltek az „istenek szigetén”, úgyszólván felmerül a kérdés: hol vagytok otthon?

Eszter: A hazánk mindig Magyarország lesz, de közben Balira is befészkeljük magunkat. A kis falunkban és az ismerős helyeken mind a négyen otthon érezzük magunkat, amit az is segít, hogy van két kutyánk és egy macskánk. Jó érzés, hogy két helyen is otthon vagyunk. A haza mint olyan sokkal komplexebb dolog, mindig is a magyar színek, szagok, ízek, gesztusok, szófordulatok fogják az otthonosság érzését leginkább megadni

nekünk. Közben pedig nagyon jó megtapasztalni azt Balin, hogy a fiunk iskolájába negyven nációból járnak gyerekek, mindenhol vannak barátaink, ez egy izgalmas és szép út.

András: Balin szívesen látnak bennünket, minket pedig érdekel az ő világuk, és fantasztikus ebben megmártózni. Tulajdonképpen ez a munkánk tizenöt éve, hogy elmerülünk egy-egy kultúrában, aztán átszűrjük magunkon, és valamit megpróbálunk visszaadni ebből a nézőknek. Balival is ez a helyzet, csak sokkal hosszabb az ott töltött idő, és így mélyebb az alámerülés. De azért az nem kérdés, hogy mi ott mindig vendégek leszünk. Magyarországon találjuk meg azt a típusú otthonosságot, amit csak az anyanyelvének rezdülésein érezhet az ember. Biztos fogunk még Magyarországon élni, de ez a 21. században már nem feltétlenül azt jelenti, hogy az év háromszázhatvanöt napján ott tartózkodik az ember. Mi például az elmúlt tizenöt évben a munkánk miatt állandóan úton voltunk, egy évből hozzávetőlegesen hat hónapot töltöttünk otthon.

Tehát a jövőben is marad ez a kétlakosság.

Eszter: Nincsenek kőbe vésett terveink, ami nagyon felszabadító. Addig maradunk, ameddig jó, és amíg a gyerekek iskolájával és az életünkkel alapvetően rendben vagyunk. Fontos tényezője a kinti létünknek, hogy jobban tudunk fókuszálni saját magunkra, aktívabban bandukolunk az önismeret útján. Otthon nyugsgóbb az életünk, kevesebb idő jut ilyesmire. Minden embernek el kell végeznie egy kemény önismereti munkát, ha nem akar belefulladásba, amit magával cipel. Velünk ez Balin történik.

András: Még az jutott eszembe az itthon-otthon kérdéssel kapcsolatban, hogy ezt a legjobban talán a piaccal lehet szemléltetni. Balin, Ubud városában is járunk piacra, már jól ismerjük a kofákat és az árusokat. Van, akivel egy utcában

is lakunk, és már tudja, milyen palacsintát szeretnek a gyerekek, de ezt mégsem lehet összehasonlítani a nagymarosi termelői piaccal és az ottani árusokkal, Erikával, Marcsival és a többiekkel...

Eszter: ...velük inkább családias a hangulat. Ráadásul Magyarországon azokat a portékákat árulják, amiket kívülről-belülről ismerünk, és ahogy betesszük a kosarunkba, mintha a gyökereinket szedegetnénk össze, mert pontosan tudjuk, mit kell belőlük főzni.

András: Ahogy az anyukánk meg a nagymamánk főzte.

Eszter: Balin pedig mindig tanulunk, és élvezzük a hihetetlenül buja és termékeny szigetet. De amikor egy magyar nyár alatt végigesszük az egész szezont a gyerekekkel, az maga a boldogság.

Ha most megkérdezném a gyerekeket, mi a kedvenc ennivalójuk, mit vágnának rá kapásból? Magyar vagy balinéz ételt?

Eszter: Jaj, valószínűleg azt, hogy a kakaós csiga. Sok mindent szeretnek, de a híres kakaós csiga az egy elérhetetlen valami, ami Magyarországon lakik.

András: Legutóbb a repülőtérről mentünk hazafelé, már zárva volt a pékség Kismaroson, úgyhogy csak odaintegettünk az éppen takarító péknek, és már szaladt is az autóhoz a meleg kenyérral. Öt hónap távollét után jöttünk haza, épp csak landoltunk, és volt friss, meleg kenyérünk. Ez az az otthonosság, amiről az előbb beszéltem.

Frei Tamással olvastam egy interjút, aki említette, hogy nemrég volt kint nálatok Indonéziában, és ahol ti laktok, ott még megtapasztalhatta az érintetlenebb, „igazi” Baliit, ami a sziget nagy részéről az elképesztő mértékű turizmus és annak minden velejárója miatt már tovatűnt.

Eszter: Bali élő és színes példája annak, hogy az ember micsoda kultúrát, művészetet és közösséget képes létrehozni, és aztán hogyan tudja ezt az egészet tönkretenni azzal, hogy semmi sem elég. Bali meg-

mutatja azt, amit a Homo sapiens a Föld bolygón csinál: a legfényesebb nagyságtól a legelvetemültebb pusztításig és bukásig ezen a szigeten megvan minden. Szerintem érdemes ezzel szembesülni, mert csak így tudod belőni azt, hogy mihez képest élsz úgy, ahogy élsz. Nem szeretnék olyan életet, amelynek során csak azt látjuk, milyen jó fejek vagyunk mi, emberek.

András: Egyébként Bali legautentikusabb, legeldugottabb és legcsodálatosabb részeit mi is akkor láttuk, amikor a legújabb, a szigetről szóló sorozatunkat forgattuk, és Ubud hercegével meg az édesapjával barangoltunk, sátraztunk, forrásban mártóztunk, és így tovább.

„Nem szeretnék olyan életet, amelynek során csak azt látjuk, milyen jó fejek vagyunk mi, emberek.”

A balinézek sajátos világképéből mit emelnétek ki mint leginkább inspirálót?

Eszter: A balinézek nem úgy nőnek fel, hogy egy dologra kell törekedni, mondjuk, a boldogságra. Számukra alapvetés, hogy minden folyamatosan mozgásban van és változik. A pusztulás ugyanolyan természetes náluk, mint a születés. Minden tisztítható – a szó nemes értelmében, erre nagyon sok ceremóniájuk van, és nemcsak isteneknek tartanak ilyeneket, hanem fáknak és háznak is. Ez a rétegzett kulturális tudás megnyugtató a sziget lakói számára, mert minden élethelyzetben van hova visszanyúlni.

A gyerekeitek ott paradicsomi környezetben nőnek fel: iskola a dzsungelben, természetközelség, szabad levegő. Nyugtassatok meg, hogy azért ők is ismerik Peppa malacot.

Eszter: Abszolút gyarló szülők vagyunk, akik engedik a gyerekeiket mesét nézni. Esténként olvasunk, de Peppa malac, a Mancs őrjárat és a többi mai mese jelen van a mi életünkben is.

Pár éve egy egész évadot szenteltetek a mobiltelefonok ártalmainak és a netfüggőség kérdésének. Ennek hatására lefektettek bizonyos elveket, akár magatok, akár a gyerekeitek számára?

András: Azt tényleg hihetetlen volt látni a Himalájában, hogy a buddhista kolostorban el kell zárni a fiatal szerzetesnek telefonját, különben nem képesek részt venni a meditációórán.

Eszter: Én is így szeretném eldugni a férjem telefonját esténként!

András: Igen, sajnos függőségi viszonyban vagyok az okostelefonnal. Nekem kellene jó példát mutatnom a gyerekeknek, de ez nem igazán sikerül.

A munkám egy jelentős részét a mobilon végzem. Előfordult, hogy a gyerekek kivették a kezemből és eldugták valahova. Ez elég szomorú képet fest a helyzetről. Szerencsére Mózes osztálytársainak nincs még telefonjuk, és ő sem jelezte, hogy szeretne.

Eszter: Próbáljuk a gyerekeket távol tartani a képernyőtől, de azért nem tiltani. Nekem ez fontos alapelvelem. Azt szeretnénk elérni, hogy legyenek bármilyen érdekesek a képernyőn látott játékok és mesék, ha bármikor kicsapjuk őket a természetbe, akkor ugyanúgy el tudjanak játszani, és ne jöjjenek ettől zavarba. Szerintem ez nagyjából sikerül, úgy tízszer annyi időt töltenek a szabadban, mint képernyő előtt. Persze ebben sokat segít, hogy egy erdőbe járnak oviba és iskolába, és állandóan kint vannak. Az Okos világ című sorozatunk forgatása alatt ijesztő dolgokat tapasztaltunk. Azt például azóta is tartjuk, hogy este a hálószobába már nem visszük be a telefonokat.

András: Lehet, hogy az lenne a legjobb megoldás, ha már este hétkor kikapcsolnánk a wifit...

Eszter: Andris mindig ünnepélyesen kikapcsolja a wifit, majd utána a mobiltenet boldogan telefonozik tovább. Ezen mindig nevetek.

AZ ÚTON

A filmjeitekben sokszor kemény témákat dolgoztok fel, ezáltal óhatatlan a ti érzelmi bevonódásotok is. **Hogy kezelitek ezt?**

Eszter: Az elején csak ösztönösen és lelkesedésből csináltuk ezt az egészet. Ilyenkor durván be is vonódsz egy-egy történetbe, és néha megégeted magad. Aztán elkezded járni ezt a táncot, hogy mennyire menj közel azért, hogy a filmjeidnek lelkük legyen, amire az emberek rá tudnak kapcsolódni, de közben mégse égj el, mint egy papírlap. Az elején egyáltalán nem voltunk tisztában azzal, hogy a filmkészítés akár egy terápiás teret is létrehozhat, ami iszonyatosan nagy felelősség. Ez a Születési helye: Auschwitz című filmünk forgatása során tudatosodott bennünk. Emberek gyógyulhatnak, széteshetnek – szerencsére általában gyógyulnak, mert olyasmiket mondanak ki, amikre máskor, máshogy nem lenne lehetőségük.

András: Ahhoz, hogy az emberben felszakadjon egy évtizedek óta eltemetett történet, sokszor elég az, hogy valaki őszinte kíváncsisággal és mély figyelemmel odaül elé a világ másik végéből. Sok olyan helyzet volt, amikor a szereplőink elmondtak nekünk olyasmit, amit még a családjuknak sem, például egy szexuális erőszak vagy egy eltitkolt gyerek történetét, de megkértek, hogy kapcsoljuk ki a kamerát, vagy hogy ne tegyük be a filmbe ezt a részt.

Bírájátok ennek a súlyát és felelősségét?

András: A felelősségét igen. Ezzel sosem élünk vissza.

Eszter: A súlyát néha nem. Előfordul, hogy megbetegszünk, vagy annyira közel kerülünk, hogy a történet elkezd nagyon komolyan dolgozni bennünk. Sokszor éreztem azt, hogy ez egyszerűen túl sok. És tudod, mi segített ebben?

A gyerekek. Mert belép egy olyan védekezési ösztön, hogy te az anyukájuk vagy, ezért nem vonódhatsz be annyira az adott történetbe. Persze van olyan téma, ami ezen is áttör, de a gyerekek sokat tettek hozzá ahhoz, hogy mi ebben a dokumentumfilm evolúciójában egy teljesen más helyen bukkanjunk ki, mint ahol elkezdtük. Szeretem azt az önmagunkat, akik régen voltunk, de szeretem a mostani énünket is, teljesen mások vagyunk filmesként.

András: Egyébként most pont adódik lehetőségünk visszatekinteni a kezdetekre, mert a szeptemberben nyíló Word Press Photo kiállításon idén az On the Spotnak lesz kísérőtárlata, ehhez pedig végig kell néznünk az elmúlt tizenöt év fotóit, körülbelül harmincezer fényképet, majd kiválasztani közülük tizenötöt.

FEHÉRVÁRY-MÉNES ANNA

 **HAGYOMÁNYOK
HÁZA**

**Dívat és tradíció különleges párbeszéde
a Hagymányok Háza színpadán:**

KÖRFORGÁSBAN

Dívatszínház a Magyar Állami Népi Együttes előadásában

10.02. ➤ 19:00 | 10.05. ➤ 18:00

Hagymányok Háza, Budapest, 1011 Corvin tér II.
www.hagymanyokhaza.hu

A ruhákat tervezte: Szűcs Editt
Ötletgazda: Czinger Szilvia PhD
Zeneszerző: Gera Gábor
Rendező-koreográfus: Darabos Péter

 **MAGYAR ÁLLAMI NÉPI
EGYÜTTES**   **MAGYAR NEMZETI
SZÍNHÁZ**

